

Torah from Around the World

Rabbi Zoetra bar Tovja zei dat Rav heeft gezegd:

'Als God bidt, zegt Hij: Laat het Mijn wil zijn dat Mijn barmhartigheid Mijn toorn overwint, en dat Mijn barmhartigheid het wint van de andere eigenschappen waardoor Israël gestraft wordt, en dat Ik Mij tegenover Mijn kinderen gedraag met Mijn eigenschap van barmhartigheid, en dat Ik voor hen in het krijt tred en daarbij de mate van striktheid van de wet beperk'.

Talmoed Bavli, Berachot 7a

Rectificatie: het commentaar van vorige week op [Wajakhél-Pekoedé](#) was niet vertaald door Channa Kistemaker, maar door Paula Reisner. Excuses aan Paula.

Sjabbat 28 maart 2020 / 3 Niessan 5780, Wajikra, Wajikra/Leviticus 1: 1 - 5: 26

Tanach blz. 197 - 205

Haftara: Jesjahoe 43: 21 - 44: 23

Tanach blz. 873 - 876

vertaler: Sera Spanier

Commentaar: *Rabbijn Ben Spratt is rabbijn van de Joodse Gemeente Rodeph Sholom te New York.*

Oorspronkelijke Engelse tekst: <https://reformjudaism.org/learning/torah-study/vayikra/encountering-god-sacred-silence>

God ontmoeten in de gewijde stilte

In *Sjemot Rabba* lezen we: „Rabbi Abahoe zei: ‘Toen de Heilige de Tora gaf, krijste geen vogel, geen kip vloog op, er loeide geen os, de engelen verroerden zich niet, de serafiem lieten hun ‘Heilig, Heilig, Heilig’ niet horen, de zee staakte haar golven, alle schepselen zwegen. De hele wereld viel stil.’” (Sjemot/Exodus Rabba 29:9)

Als er in onze wereld, die vol is met allerlei kleur, smaak en geluid onder de hemel, één krachtig element van het leven ontbreekt, dan is het wel stilte. We hebben het uit ieder gebied verbannen. In onze auto’s, de ondergrondse en bussen zitten speakers, muziek speelt in supermarkten en probeert klanten de winkels in te lokken. Beeldschermen staan aan in onze taxi’s en auto’s en je bent een uitzondering als je niet afstemt op muziek of een podcast als je onderweg bent door de steden die toch al vol geluid zijn. De meesten van ons hebben de kakofonie van mobiele apparaten en de visuele beelden hierop continue nodig en laten ze zelfs aanstaan bij het slapen om vervolgens gewekt te worden door twitter en e-mails.

De Franse filosoof Blaise Pascal schreef: „Alle problemen van de mensheid komen voort uit het feit dat men niet in staat is om rustig alleen in een kamer te zitten.” (*Pensées*, blz. 139). Volgens een onderzoek waarover werd gepubliceerd in *Science Magazine*, voelen we ons zo ongemakkelijk met stilte, dat de meerderheid van de deelnemers aan dit onderzoek liever elektrische schokken wilden hebben dan een paar minuten in stilte te zitten. (*Just Think: The Challenges of the Disengaged Mind*, Science, 4 juli 2014).

Als je onze zintuiglijke afleidingen wegneemt, gaan we ons ongemakkelijk voelen. Binnen de stilte komen we namelijk die zaken tegen waar we het liefst niet aan denken. De roep van de ziel. De existentiële eenzaamheid. De vraag wie je bent, waar je staat en wat je doel is.

Stilte laat niet alleen zien wat naar ons toekomt, maar ook wat er van ons uitgaat. De Gaon van Wilna (rabbijn Elieja ben Solomon Zalman, 1720 – 1797, red.) had de gewoonte om

dagenlang te vasten, niet waar het eten betrof, maar wat betreft woorden. Volgens zijn brief over ethiek, *Iggeret HaGra*, moest iemand zichzelf kastijden gedurende de tijd die hij/zij nog te leven had, niet door niet te eten, maar door 'de mond te laten vasten': zwijgen (*Iggeret HaGra 8*). En de chassidische leermeesters geloofden dat de hoogste vorm van spiritualiteit niet het uitspreken van gebeden of het hardop *lernen* was, maar eerder *hitbodedoet*, 'het omarmen van de stilte' (ook bekend als afzondering/zelf isolatie). Een spirituele stilte. Een stilte van opmerkzaamheid. Een stilte van verbinding.

Deze Sjabbat beginnen we aan het altijd populaire boek Leviticus. We hebben vaak moeite ons te concentreren op de details van gesprekeld bloed en ziekte, de voorgeschreven reinheid van de priesters en het heilige slachten. Het boek begint met het woord *Wajikra* – „En [God] riep” - een woord dat ons de Hebreeuwse naam aanreikt zowel voor de eerste sidra als voor het hele boek. Na het bijna continue spreken en praten van God komen we bij een gedeelte dat heel anders is: God roept Mozes. Voor de filosoof Franz Rosenzweig benadrukt dit enkele woord de inhoud van alles wat aan de Jisraëlieten op Sinai werd geopenbaard: God heeft de mensheid geroepen. De Tora en alles wat daaruit is voortgekomen aan geschriften en uitleg zijn simpelweg ons antwoord (zie de brief aan Martin Buber, 5 Juni 1925, gepubliceerd in het boek *The Letters of Martin Buber*).

Er is ook iets bijzonders in de manier waarop dit enkele woord, *wajikra*, geschreven of gedrukt wordt. In de Tora wordt de laatste letter altijd in miniatuur vorm geschreven: een half zo kleine *alef* naast de *resj* van de rest van het woord. Volgens de *Zohar* duidt dit op de mystieke leer dat de stilte van de *alef* God inspireerde om die te zien als de enige weg naar eenheid en verbinding (*Zohar 1:3b*). Latere denkers stelden zich voor dat van alle woorden en letters in de Tora God alleen de eerste letter van de Tien Woorden uitsprak - de letter *alef*. De letter van de stilte. De ruimte van Gods Aanwezigheid. (zie *Radical Judaism: Rethinking God and Tradition* van rabbijn Arthur Green).

Als je ooit met iemand in stilte hebt gezeten, weet je dat er verschillende soorten stiltes zijn: stiltes van droefheid, van blijdschap, van onzekerheid, van liefde. In stilte wordt ons de kans gegeven om iets of iemands aanwezigheid te voelen zonder woorden. Voor de meesten van ons gaan de voornaamste en krachtigste momenten van ons leven nooit over woorden,

maar over gevoelens: het gevoel erbij te horen, het verlangen naar heelheid, het hartverscheurende gevoel van verlies.

En vanuit die stilte kan God mogelijk spreken. De rabbijnen van vroeger tijden stellen zich voor dat sinds de tijd begon God ieder van ons op ieder moment heeft geroepen: Abraham was simpelweg de eerste persoon die stil genoeg was om dit op te merken. (In *Beresjiet Rabba 39:1* stelt rabbi Jitschak zich dit voor als de roep van verwondering of van afschuw over de majesteit of de monsterlijkheid van de wereld.) God heeft geroepen vanuit een brandende struik. Mozes was eenvoudigweg de eerste persoon die stil genoeg was om dit op te merken. (In het chassidische werk *Degel Mechaneh Ephraim* wordt deze ontmoeting bij de struik een voorbeeld van een goddelijke ontmoeting die mogelijk is op ieder moment en elke plaats.) Een ander voorbeeld is het fluisteren van God in de stilte: Elieja was de eerste die dit merkte, op de bergtop, waarover we lezen in het beroemde verhaal over de „stille kleine stem” of het zachte gefluister van stilte. (I Melachiem/I Koningen 19:12)

Onze traditie, die het universum voorstelt als door woorden geschapen, moedigt ons aan om onze huizen en synagogen met woord en gezang te vullen, maar gelooft ook dat God roept vanuit de *alef* - de kleine ruimten van stilte.

Wij leven in een wereld waarin het haast onmogelijk is stilte te vinden. Als we stilte kunnen krijgen, hebben we nog liever een elektrische schok dan in die stilte te blijven zitten. Toch roept God ons, Wajikra, op ieder moment van de dag. De profeet Zefanja probeert zich een beeld te vormen van wat er zal gebeuren als de messiaanse tijdperk aanbreekt, en biedt onze voorouders deze woorden van God: „Op die dag (...) zal Ik in liefde stilte maken.” (Tsefanja 3:17, vertaling door rabbijn Ben Spratt; Naardense bijbel: Hij kan zwijgen in Zijn liefde; NBV: In Zijn liefde zal Hij zwijgen; Engelse vertaling: He will rest in His love).

Laten we, al is het maar voor even alle drukte en lawaai achter ons laten, de stormen en de branden, de woorden en de *tweets* en stil staan bij de kleine ruimtes van de *alef*.

Het is best mogelijk dat we daar dan de stem van God horen.